

Liwanlylar aýaga galdy: «Biz bärde demonstrasiýa geçiremezok, rewolýusiýa geçirýäris!»

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Liwanlylar aýaga galdy: "Biz bärde demonstrasiýa geçiremezok, rewolýusiýa geçirýäris!" LIWANLYLAR AÝAGA GALDY: «BIZ BÄRDE DEMONSTRASIÝA GEÇIREMEZOK, REWOLÝUSIÝA GEÇIRÝÄRIS!»

- (*Şirin Paýzynyň Beýrut reportažlary...*)

Beýrut howa menziline baranymda içimdäki sussupeslik barha ulaldy...

Ýanyma ýazuw-pozuwdyr surata düşürmek işleri üçin ujypsyz zat alypdym, žurnalistdigimi bildirmejek bolup elimden gelenini edipdim.

Tutarygymam taýýardy: Liwandalky tanyş-bilişlerime görme-görşe gelýärdim.

Refik Hariri adyndaky howa menzilinde kän janly-jemende ýok. Saýpaňlaşmazdan dowam eden çykyşlar Beýruta gelýänleriň sanyny mazaly azaldypdyr. Uçarda gelýärkäk meniň bilen gürrüňleşen liwanly aýal «Isleseler hiç gelmesinlee. Bize turist däl-de, demokratiýa we eli egri däl syýasatçylar gerek» diýip özelendi durdy.

Howa menzilinde turist topbaplary ýa-da işewürler görnenok, emma demonstrasiýalara gatnaşmaga gelen daşary ýurtda ýaşaýan liwanlylar bar.

Içimden «poliseýler bu ýaşlara näme ederkä, eýsem?» diýýärin. Tussag astyna alarmyka? Herhal, ýurda salmasalar gerek, gapma-garşylykly wakalar daşda däl.

Emma, beýle-de däl. Ýüzüne arapça jümleler ýazyлан şortili, ýantorbaly we boýunlary kefiýeli ýolagçylar ellerini-gollaryny

sallap polisiýanyň barlag postundan geçip durlar. Ne sorayan bar, ne ideýän, ne-de «saklan!» diýýän.

Pasportymy uzadan polisiýa işgärim ýanyndaky kärdeşi bilen gürrüňini kesmän pasportyma giriş möhürini basdy. «Näme üçin geldiňiz?» diýip sorajagam bolmady.

Beýrutyň merkezine gelýänçä ýollar imisala. Çaltlyk bilen paty-putymy otelde goýup, liwanly žurnalist tanyşlarym bilen görşüp, köpçüligiň arasyna siňmek we bolup geçýän wakalary ýakynndan synlamak üçin şäheriň merkezine haýdadym.

Meýdana golaýlaşdygymça sesli çagyryşlary, aýdylýan aýdymlyry has gowy eşdip başladym. Daş-töweregim hyň berýär, aýak basara ýer ýok.

Meýdanlar doly. Ýaşlar, garry-gurtylar, aýal-gyzlar. Hasam beter aýal-gyzlar köp. Iň ýangynly sloganlary atýanlaram, iň janyýangynlylaram, öwrülişigiň amala aşjagyna has köp ynanýanlaram ýene aýal-gyzlar.

“Kllon, kllon” («Uçdantutma hemmesi!») diýip gygyrýarlar.

Uçdantutma hemmesi ogry. Uçdantutma hemmesi eýeleýän wezipesinden gitmeli.

Liwanly kärdeşim Lara köçeleri dolduranlaryň ellerindäki baýdaklary görkezip, «liwan baýdagyndan başgasyna rugsat berilmedi. Bu hemmeleriň – halkyň tolgunşygy. Hiç kimiň, hiç bir toparyň asudalygy bozmagyna ýol berenoklar» diýip gürrüň berdi.

Zenan demonstrasiýaçylardan birine ýakynlaşyp soradym: «Bu demonstrasiýalaryň netije gazanjagyndan umydyňyz barmy? Üstünlik gazanjagyňyza ynanýarsyňyzmy?»

Şeýle jogap berdi: «Demonstrasiýamy? O nämäň demonstrasiýasy? Biz bärde rewolýusiýa geçirýäris!»

Ol sözüne şeýle dowam edýär: «Bize reforma geçirjekdiklerini wada berýärler. Biz reforma däl, olaryň wezipelerinden el çekmeklerini talap edýäris. Reforma geçirjek diýmek – hiç zat etmän, ogurlyga dowam etmek diýmekdir. Uçdantutma hemmesi ogry. Demokratiýa we aç-açanlyk talap edýäris. Premýer-ministr, prezident, ministrler – hemmesi wezipesinden el çekýänçä şu duran ýerimizden butnamarys!»

Žurnalist kärdeşim Lara çykyşlary hemmeleriň neneňsi

goldandygyny aýdýar: «Hiç kim «geliň, köçä çykalyň!» diýmedi, çagyryş eden bolmady. Guramaçysysy ýok. Ýolbaşçysy ýok.»

Whatsapp öwrülişigi bolup başlan tolgunşyklaryň ikinji gününde çykyşlary basyp ýatymaga synanyşýan poliseýlere garşy döş gerip duran zenanyň simwolika öwrülen, meýdanlarda DJ-leriň aýdym-saz şagalaňlaryny gurnap goldan, aýdymlardyr tanslar bilen şowhuny artdyryp barha gürelen bu «rewolýusiýa» günbe-gün baýap barýan syýasy aristokratiýa «besdir indi!» diýýän halkyň rewolýusiýasy.

Liwanda şeýlekin uly mähelleli çykyşlar 2005-nji ýylda häzir ministr bolan Saad Haririniň kakasy Refik Haririniň janyna kast edilende bolup geçipdi, birnäçe günläp dowam eden protestler netijesinde Siriýanyň goşuny Liwandan çykmaga mejbur bolupdy.

Şindi meýdanlary dolduran halk köpçüligi Haririler maşgalasyna, prezident Mişel Auna, otuz ýyl bäri parlamentiň başlygynyň kürsüsini elden bermän gelýän şaýy partiýasy «Amalyň» saýlan adamy Nebih Berrä we бүтін bularyň barha baýaýan garyndaş-doganlaryna «güm boluň, gidiň!» diýýärler.

Demonstrasiýaçylaryň biri nämeleri talap edýändigini şeýle düşündirdi: «Prezidentimiz hristian, premýer-ministrimiz sünni musulman, mejlisiň başlygy şaýy diýip öwüniljek düzgünimiz bar. Göräýmäge gulaga ýakymly ýaly. Emma biz munuň beýle bolmagyny islämzok. Çünki bu düzgüniň arkasyndan bular birnäçe ýyl bäri häzirki oturan kürsülerinde oturyp, baýlyk toplaýarlar. Garyndaş-doganlary, ilen-çalanlary, çaga-çugalary, agtyk-çowluklary tütjar baý boldular. Halk barha gedaýlaşýar. Palestinaly bosgunlardan soň siriýaly bosgunlarda gaçybatalga berdik. Beýruta göz aýlaň: nirä baksaň kaşaň jaýlar, täze gurluşyklar, millionlarça dollarlyk binalar, lüks dükanlar, gymmatbahaly söwda merkezleri... Bularyň barsy döwletiň puluny iýýän oğrularyň bikanun geleşikleriniň netijesinde gurulýar. Şonuň üçin besdir indi diýýäris. Besdir indi!»

Köçeleri dolduran aglabasy ýaş liwanlylar diňe Liwana däl, eýsem бүтін arap ýurtlaryna nusga bolandyklaryna ynanyarlar. Olaryň biri şeýle diýýär:

«Bütün dünýä arap diýlende, terrorçyny göz önüne getirýär. Irdik şundan. Irdik diktatorlardan. Bizi ulanyp, uruş turuzýanlardan bizar-peteňimiz çykdy. Ýadadyk garyplykdan, ýetde-gütdelikden. Dünýäniň iň yrsgally, iň bereketli ýurdunda ýesir ýaly ýaşarys. Arzuw ederlik gelejegimiziň, huzur içinde ýaşajak ýurdumyzyň, maňlaý derimizi döküp gazanan pulumyzyň hözirini görer ýaly durmuşymyzyň bolmagyny isleýäris.»

Prezident Mişel Aun we premýer-ministr Hariri dartgynlylygy ýumşatjak bolup mümkingadar ýuwmarlaýjy heňde reforma geçirmegu wada berdiler we köçeleri dolduran halka geçiriljek reformalary ýakyndan synlamaga çagyrdylar. Hökümet polisiýany, harby gullukçylary «häzirlilikçe» demonstrasiýaçylara ýanaşdyranok. Olar dartgynlylygy güýjetmejek bolýarlar. Emma meýdandakylar hernäme-de bolsa, ätiýajy elden berenoklar. Şu wagta çenli köçelere goldaw beren «Hizbullahyň» ýa-da «Amalyň» ugruny üýtgedip, demonstrasiýalary böler diýen endişe bar.

Oteliň bir işgäri «Hizbullahdyr» «Amalyň» çykyşlardan nägiledigini öňe sürýär:

«Hizbullah» bütün dünýäde terrorçylykly gurama hökmünde tanalýar. Bizde welin olar parlamentiň bir partiýasy we onuň şaýylardan ybarat şahsy düzümi mejlisde iň köp oruny eýeleýär. Olar hökümet agzalarynyň işden gitmeginem, sistemanyň üýtgemeginem islemezler. Çünki olar täze geljek hökümetiň ýa-da täze lideriň «Hizbullahy» döwreden çykararyndan gorkýarlar. Liwanda syýasy ýagdaýlar çylşyrymly. Ortada eliňi uzadar ýaly, umyt baglar ýaly oppozisiýa ýa-da lider ýok. Emma muňa garamazdan köçedäkiler ýene-de umytly. «Öwrülişik bir başlasyn, soň lideri-de tapar oturarys» diýýärler.

Liwanly ýaş ýigitden soradym: «Prezident Mişel Aunyň çykyşyny we reforma wadasyny neneň gördüň?»

Ol şeýle jogap berdi: «Mişel Aunyň eýelik edýän telewizion ýaýlymy liwan köçelerini dolduran halk köpcüligini görkezmegiň ýerine aşpezleriň nahar taýýarlaýan gepleşiklerini berýär. Yeri onsoň biz onuň aýdanlaryna näme üçin ynanmaly?»

Şirin PAÝZYN,
sirindefnepayzin@gmail.com

25.10.2019 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Publisistika